

N:o 119.

Af herr **E. Beckman**, om *ändring af 2 mom. kungörelsen angående allmänna villkor och bestämmelser för egnahemslånerörelsen.*

I mom. 2 af kungl. kungörelsen angående allmänna villkor och bestämmelser för den af Kungl. Maj:t och Riksdagen beslutade egnahemslånerörelse är föreskrifvet, att egnahemslån för *bostadslägenhet*, hvilka lån skola utgå med minst hälften och högst tre fjärdedelar af det enligt vissa grunder beräknade värdet å lägenheten, icke må utgå där detta värde öfverstiger 3,000 kronor.

Redan med anledning af Kungl. Maj:ts proposition, där denna bestämmelse framlades, väcktes i Andra Kammaren två särskilda motioner — af herr J. J. Byström och herr M. F. Nyström — förordande ett högre belopp med hänsyn till svårigheten att för nyss nämnda summa uppföra egnahemsbostäder å den landsbygd, som omgifver de större städerna. Och under öfverläggningen om särskilda utskottets betänkande yppades från flera håll i kammaren farhågor, att fastställandet af ett så lågt värde skulle omöjliggöra lånerörelsen, för så vidt den afsåge uppförandet af bostadslägenheter *i närheten af hufvudstaden och andra större städer.*

Tyvärre torde dessa farhågor ingalunda varit öfverdrifna. Äfven om man för att icke kunna anses komma i strid med lagens föreskrift, att lånen skola utgå endast till »mindre bemedlade» arbetare, inskränker bo-

stadsutrymmet för en familj till det minsta lämpliga, är det så godt som omöjligt att hålla kostnaden för tomt och byggnad inom det fastslagna beloppet. Enligt kostnadsberäkningar, som jag har anledning anse fullt tillförlitliga och som jag skall tillställa vederbörande utskott, lär en bostadslägenhet om två rum och kök vid nuvarande höga materialpris och stegrade arbetslöner icke kunna uppföras för mindre än 3,500 kronor. Härtill kommer tomten, som torde böra beräknas till ett värde af omkring 700 kronor. Tillhopa således 4,200 kronor.

Äfven om det skulle anses, att statsmakternas närmaste omsorg bör vara skapande af s. k. jordbrukslägenheter, så har man ju dock i lagstiftningen erkänt, att egnahem för icke-jordbrukande arbetare likaledes böra vara föremål för statens uppmuntran. Den åt dessa sistnämnda arbetare erbjudna förmånen att äfven erhålla lån för sina egnahem blifver emellertid med nu gällande föreskrift rörande lägenhetens värde för dem ibland dem, hvilka äro hänvisade till landsbygden kring de större städerna, intet annat än en förmån på papperet. Detta har väl dock icke varit afsikten. Och det synes mig redan af denna grund i hög grad önskvärdt att undanröja en bestämmelse, som får skenet att gynna ett visst slag af arbetare och tillbakasätta andra. Sådant bör alldeles särskildt undvikas vid en sociallagstiftning sådan som denna, om hvilken det ofta framhållits — bland annat i den kungl. propositionen — att den är ämnad att väcka fosterländsk samhörighetskänsla.

Vidare lär väl ingen bestrida, att den trångboddhet och det inneboendesystem, som jämte oskäligt uppdrifna hyror och hyresvärdarnes ovilighet att uthyra lägenheter till familjer med flera barn känneteckna flere af våra större städer, utgöra ett verkligt samhällsöndt, som det allmänna bör med alla lämpliga medel söka att minska och, om möjligt, undanröja. De hygieniska, moraliska och sociala vådor, som framkallas af dåliga bostadsförhållanden bland stads- eller landtbefolkning, behöfva här lika litet närmare utvecklas som fördelarne äfven för städernas arbetare i industriens tjänst att för sig och sin familj i stadens närhet förvärfva ett eget hem på landet, där framför allt det uppväxande släktets fysiska och moraliska utveckling är mindre utsatt för hämmande inflytelser än i storstaden.

Visserligen har det erinrats, att dessa utanför städerna växande kolonier kunna på grund af olämpligt byggnadsätt, dåliga sanitära anordningar m. m. vara till olägenhet såväl för städerna själfva som för den landsbygd, där de uppstå. Men sedan numera nödvändigheten att i tid

reglera områden, där man kan förvänta uppkomsten af ett tätare bebyggt samhälle, blifvit erkänd, är säkerligen faran långt mindre än förut. Redan nu finnas exempel på att enskilda associationer förstått vikten af att från början på lämpligt sätt ordna de områden som upplåtits till bebyggande. Jag tillåter mig särskildt att påpeka Föreningen Egna Hem med hufvudkontor i Motala och aktiebolaget Hem på landet, af hvilka det senare på ett synnerligen förstjänstfullt sätt sökt bereda arbetare tillfälle att i hufvudstadens närhet förvärfva egna hem.

Lika litet synes mig den omständigheten, att enligt all sannolikhet s. k. *arfsbyggnadsrätt* dess bättre snart torde vinna insteg i vår lagstiftning, utgöra ett skäl att ställa sig mindre välvillig mot åtgärder, som afse att bereda arbetaren tillfälle att, därest han så önskar, förvärfva ett hem på fri och egen grund. Det finnes tillräckligt utrymme för båda dessa sträfvanden.

Hufvudsakliga skälet, hvarför man från vissa håll, äfven bland verkliga vänner till egnahemsrörelsen, motsatt sig en höjning af det beräknade värdet för egnahemslägenheter af ena eller andra slaget, synes ha varit farhågan, att arbetaren skulle genom ökad lånemöjlighet lockas att åtaga sig större skuldbörda än han antagligen skulle ha rygg att bära. Häri genom skulle han förlora den själfständighet och den känsla af ekonomisk trygghet, som det är ett bland egnahemsrörelsens syftsmål att skänka.

Men särskildt i fråga om en måttlig höjning af värdet för de lägenheter, jag här närmast afser, synes en sådan farhåga föga befogad, ja i vanliga fall fullständigt ogrundad. Redan den omständighet, att arbetsförtjänsterna vanligen äro betydligt högre i närheten af större städer, innebär ju en sannolik borgen för att låntagaren skall kunna komma ut med det större lån, som betingas af där rådande högre byggnadskostnader. I utlandet har man också stundom vid värdeberäkning för egnahemslån gjort en väsentlig skillnad mellan landsdelar med olika ekonomiska förhållanden. Så mycket mindre synes en betänksamhet i detta hänseende böra spela en afgörande roll, som ju lånen utlämnas genom låneförmedlare — i detta fall sannolikt till allra största delen de af Kungl. Maj:t godkända föreningar eller aktiebolag. I deras eget intresse ligger uppenbarligen att noga ur olika synpunkter pröfva låntagarens lämplighet och sannolika utsikter att kunna reda sig med åtagna förbindelser. Låneansökningarna skola underkastas noggrann pröfning från olika synpunkter, och det är låneförmedlaren obetaget att afslå dem eller att nedsätta lånets belopp från det högsta medgifna — tre fjärdedelar af värdet — till det lägsta

d. v. s. hälften. Till yttermera visso skola lånekontrakten granskas af Konungens befallningshafvande.

Hvad slutligen angår statsverkets trygghet, särskildt för det fall att låneförmedlarne utgöras af föreningar eller aktiebolag, så synes den vara fullt tillgodosedd därigenom, att de äro underkastade den mångsidiga kontroll i fråga om deras lämplighet, ekonomiska grundvalar och verksamhet, som i lag och författningar föreskrifvits.

Med stöd af hvad jag här anfört, tillåter jag mig föreslå,

att Riksdagen ville för sin del besluta, att senare delen af mom. 2 i kungl. kungörelsen angående allmänna villkor och bestämmelser för den af Kungl. Maj:t och Riksdagen beslutade egnahemslånerörelse må erhålla följande förändrade lydelse:

Egnahemslån må ej utgå, där det beräknade värdet öfverstiger: för jordbrukslägenhet 5,000 kronor och för bostadslägenhet 4,200 kronor.

Stockholm den 27 januari 1905.

Ernst Beckman.

I motionen instämma:

Henrik Hedlund.

M. F. Nyström.

J. Byström.
